

Laatdienst 4 februari 2007

Kapelkerk, Laat 80 Alkmaar
serie: Vormen van geloven
thema: Actie als doel
Voorganger: Wim Timmer
Tekst: Matteüs 25

"De ander doen"

Voorwoord

Geloven vraagt om handelen, actie! Misschien zelfs sterker nog, als je probeert te geloven dan blijkt dat uit de keuzes die je maakt en vervolgens pas werkelijk uit wat je doet. Geloven is een werkwoord. Er wordt ons gevraagd om iets te doen. Het programma van Jezus is simpel: "Je naaste liefhebben. De ander doen zoals je zelf gedaan wilt worden".

Je laten aanspreken door de ander betekent de ander herkennen vanuit zijn oorsprong. Leren zien hoe vervreemd hij daarvan kan zijn en hem terugroepen, helpen. Ingaan op het appel van de ander, een tegenover, een medemens durven zijn, alsof je God zelf bent. Alsof, wanneer je de ander met zijn vragen en behoeften helpt, hem beantwoordt, je dan God zelf helpt.

God zegt: "Het gaat niet om mij, maar om die andere mens, die jou te na komt, je naaste. Wees barmhartig voor hem, doe hem goed en geen kwaad. Dat is wat ik gewild heb toen ik droomde en de wereld schiep, toen ik jou maakte. Dat visioen heb ik in je geblazen, als een weten van goed en kwaad, als een verlangen naar omkeer, naar nieuw begin."

Geloven is de ander doen, maar hoe dan? Is het goede doen en het kwade laten onvoorwaardelijk? Kunnen wij wel loskomen van hoe wij als kind over goed en kwaad hebben geleerd, namelijk dat het goede wordt beloond en het kwade gestraft? Wat vraagt die God van ons? Beloont en straft die ook? Deze vraag, deze spanning, rond de ander doen, is het thema van vandaag.

Verkondiging

"En de koning zal hun antwoorden: "Ik verzeker jullie: alles wat jullie gedaan hebben voor een van de geringste van mijn broeders of zusters, dat hebben jullie voor mij gedaan" (Matt.25:40). Geloven is een werkwoord, je moet blijkbaar ook wat doen. Geloven is een opdracht, een scheppingsopdracht om deze wereld te behoeden en te vervolmaken. Geloven is werken aan de komst van het koninkrijk van God, die nieuwe andere wereld van vrede en gerechtigheid. Geloven vraagt om reflectie, inkeer en actie, omkeer. Ora et Labora, bid en werk.

Hoe weet ik nou wat ik dan allemaal moet doen? Om die vraag te beantwoorden hebben wij de parabel over de werken van barmhartigheid uit Matteus 25 centraal gesteld in onze voorbereiding van deze dienst. We lezen deze gelijkenis als een dialoog, als een gesprek tussen God en de mens. Wij hebben gemeend dat de spanning die er altijd is tussen wat je gelooft en hoe je gelooft wat je doet vast te houden. Iedereen voelt op zijn klompen aan dat het niet alleen gaat om wat je wil (intentie), maar ook om wat je weet waar te maken (daad). Heel concreet zelfs, namelijk wat je voor de ander doet!

Bij dat doen, handen en voeten geven aan je geloof, aan je vertrouwen op dat visioen van Jezus, van een nieuwe andere wereld, kun je blijkbaar niet om de ander heen. Misschien is de confrontatie met de ander daarbij zelfs wel het uitgangspunt. Anders gezegd, misschien is het appel, de vraag, de hulpvraag van de ander het begin van geloven. Geloven is de ander doen, de ander, met of zonder hoofdletter, doen. Daarvoor moet je dus eerst weten hoe het met die ander gaat!

In onze cultuur, als wij elkaar ontmoeten en begroeten, is het gewoon om te vragen: "Hallo, hoe gaat het met je?" Dat is niet de eerste vraag in de bijbel. In de schrift vraagt God eerst hoe het met de *ander* gaat, waar die zich bevindt. "Eva, waar is Adam?, Adam, waar is Eva?, Kain, waar is je broer?" Tot op de dag van vandaag zit dat nog in de cultuur van het Midden-Oosten.

In mijn werk moet ik aan mensen vanuit die achtergrond eerst vragen: hoe gaat met je partner, met je kinderen, met je ouders, voordat ik mag vragen: hoe gaat het met jou. Meestal hoef ik die laatste vraag dan niet meer te stellen, want uit het antwoord, waarin iemand vertelt hoe het met degenen gaat voor wie hij verantwoordelijk is, klinkt altijd door hoe het met hemzelf gaat.

Want ik had honger en jullie gaven mij te eten. Ik had dorst en jullie gaven mij te drinken. Ik was een vreemdeling en jullie namen mij op. Ik was naakt en jullie kleedden mij. Ik was ziek en jullie bezochten mij. Ik was gevangen en jullie kwamen naar mij toe... (Matt.25:35-36)

Wij kennen deze tekst als de werken van barmhartigheid. Het appel van de ander vraagt om een antwoord, een reactie, een handelen. De ander doen is barmhartig durven zijn. Met lef, moed (het bijbelse woord voor hart). De ander benaderen, helpen met erbarmen, ontferming. Dat zijn grote woorden uit onze geloofstraditie. Zij betekenen in moderne taal echter gewoon verantwoordelijkheid nemen. Ik herken mij in jou. Ik deel je pijn en verdriet, terwijl ik je honger stil, je dorst les, mijn deur open voor jou, je nieuwe kleren geef, je verzorg of bezoek.

In deze tijd spreken wij over basisbehoeften, over het grondrecht van mensen op voedsel en een eerlijke verdeling van welvaart. Over minimum bestaansnormen, een dak boven je hoofd, veiligheid voor vluchtelingen etc. De vraag van God is echter niet hoe we het hebben geregeld, maar wat we daadwerkelijk hebben gedaan.

Heer, wanneer hebben wij u hongerig gezien en te eten gegeven of dorstig en u te drinken gegeven? Wanneer hebben wij u als vreemdeling gezien en

opgenomen, u naakt gezien en gekleed? Wanneer hebben wij u gezien dat u ziek was of in de gevangenis zat en zijn wij naar u toegekomen? (Matt.25:37-39)

Dit is het antwoord van de rechtvaardige. We mogen toch wel veronderstellen dat de rechtvaardige heeft gedaan wat God vraagt! Waarom dan dit antwoord? Het koninkrijk van God is verborgen en tegelijkertijd dichtbij. Door de weg van Jezus te gaan, raak je betrokken bij het programma van God, het doen van werken van barmhartigheid. De rechtvaardige doet wat moet gedaan, hij probeert gehoor te geven aan de vraag van de ander. Geloven betekent engagement. "Ik doe mee, ik kan niet zonder jou, jij bent onmisbaar". Engagement betekent ook: "Kan ik wat voor je betekenen?"

Natuurlijk weet de rechtvaardige wat hij heeft gedaan. Meestal wordt dit uitgelegd met het 'pas op vingertje'. Je mag je natuurlijk niet laten gelden vanwege je goede daden. Daar mag je je niet op laten voorstaan. Laat je linkerhand niet weten wat je rechterhand doet! De rechtvaardige heeft wel degelijk gezien. Het zien van de ander heeft hem in zijn hart geraakt. Zijn bewogen worden heeft hem in beweging gezet om te helpen, te troosten, te zorgen. Je kunt niet al het leed oplossen in je eentje. Je hebt niet altijd een pasklaar antwoord paraat. Maar als iedereen zijn steentje bijdraagt, bouwen we samen een huis. Als vele breekbare takken samengebonden worden, dan geven kleine, voorzichtige pogingen elkaar te helpen om het leed van de ander te dragen zoveel kracht en steun, dat er weer zicht ontstaat op nieuw begin. "Als je iemand redt, dan redt je de hele wereld". Dat is een gedurfde uitspraak!

Als wij hier in de naam van Jezus bijeenkomen en samen vieren, dan bidden, luisteren en zingen wij in de naam van Jesioeah, dat betekent: God redt. Zijn naam is een programma, een opdracht, hem volgen is in zijn naam de ander redden, bevrijden. Wij zien dan alleen de ander met honger, dorst, verdriet of.... Wij kunnen God dan helaas nog niet zien, of toch....?

Want ik had honger en jullie gaven met niet te eten. Ik had dorst en jullie gaven mij niet te drinken. Ik was een vreemdeling en jullie namen mij niet op. Ik was naakt en jullie kleedden mij niet. Ik was ziek en zat in de gevangenis en jullie bezochten mij niet! (Matt.25:42-43)

Alsof we het nog niet helemaal begrepen hadden, herhaalt de Mensenzoon Koning zijn boodschap, maar nu omgekeerd. Vanuit het negatieve zou je kunnen zeggen, want het goede blijkt pas goed te zijn als het wordt beloond en het kwaad – het goede niet doen – is pas kwaad als het wordt gestraft. "Verdwijn uit mijn ogen naar het eeuwig vuur, dat bestemd is voor de duivel". De weg van de duivel is de weg van tweespalt, van scheiding tussen jou en de ander. Het woord duivel betekent niet anders dan verdeler, letterlijk uit-elkaar-gooier. Verblinder moet je misschien zeggen, omdat je de ander niet ziet.

Het oordeel gaat dus wederom over het resultaat, wat je hebt gedaan of hebt nagelaten te doen. En Jezus maakt duidelijk voor wie hij partij kiest. Ik weet niet of de nieuwe regering al een thema heeft, anders weet ik er nog wel een: "De ander doen".

In de eeuw die net achter ons ligt hebben grote veranderingen plaatsgevonden in onze cultuur. Zeker waar het de rol van de kerken en de functie en uitingsvormen van de werken van barmhartigheid betreft. In de zieken- en armenzorg, het onderwijs, de missie vanuit de kerken waren vele religieuzen en diakenen actief. Vanaf de vijftiger jaren nam de samenleving steeds meer deze taken over. De nonnen- en broederscholen verdwenen, zuster in het ziekenhuis werd gewoon zuster. Je ziet echter de laatste jaren dat veel vrijwilligers vanuit de kerken weer in de bres sprengen als de nood aan de man komt. Als een luis in de pels van de politiek. Vluchtelingenwerk, de voedselbanken (die schande voor Nederland), het comité tegen de armoede, het bezoeken van gevangenen (Exodus...) wordt gedragen door vele vrijwilligers vanuit de kerken. De kerk wordt weer zichtbaar in de maatschappij. Vrijwilligerswerk is ja zeggen tegen God. Als ik God was, zou ik best tevreden zijn...

Heer, wanneer hebben wij u hongerig gezien, of dorstig, als vreemdeling of naakt, ziek of in de gevangenis en hebben niet voor u gezorgd?" (Matt.25:44)

Tegenover de rechtvaardigen staan de zondaars. Ik ga er altijd maar van uit dat ik in die categorie val. De zondaars geven op dezelfde manier antwoord als de rechtvaardigen. "Wanneer hebben wij u dan gezien...". Bijna in de trant van: Als ik dat had geweten, dat jij het was, dan..." Het zien heeft niet geleid tot geraakt worden, tot daden. Want je kunt ook afgestompt raken, niet meer willen of kunnen zien, negeren. Als ik het niet heb gezien, dan is het er ook niet... Als ik eerlijk ben herken ik mij wel in de opsomming, soms word ik ook wel eens een beetje goede doelen moe of zap ik weg tijdens het journaal... "Nu even niet!"

Wie is mijn naaste? Mijn naaste is degene die mij nadert, door wie ik mij laat benaderen. Het appel van de ander dringt pas tot mij door als ik hem zie staan. De hongerige hoeft niet te vragen om brood, voordat ik hem te eten geef. Maar in de hongerige herken ik zijn verlangen, gemis, tekortkomen, en deel ik wat ik te bieden heb. Mijn eigen zorg voor dagelijks brood is noodzaak, maar de zorg voor het brood van de ander, voor degene voor wie ik verantwoordelijk ben, is het hoogste goed.

Alsof God het anders zou kunnen zeggen dan zo:

*Toen ik moe was, gaf je me rust
Toen ik bang was, bracht je me vrede
Toen ik klein was, leerde je me lezen
Toen ik mijn stok brak, bond je de jouwe aan de mijne
Toen ik geen werk had, zag je me staan
Toen ik mezelf kwijt was, haalde je me erbij
Toen ik oud was, glimlachte je naar me
Toen ik vriendschap zocht, was je er....*

*Ik kan niet zonder jou
Ik ook... zei God.*